

Born–Wolf-féle Optika. Ezek azonban szakemberek jól körülhatárolható köréhez szólnak, míg a Taylor–Wheeler minden olyan egyetemistához, akinek természettudományos programja a speciális relativitáselméletnek nem csupán néhány címszavát, hanem megértését is tartalmazza. Az új és még újabb, többnyire angol nyelvű kiadások magaslatos recenziói gyakorlott egyetemi oktatóktól származnak, és manapság bárki olvashatja ezeket a világhálón.

A jelenleg 95 éves J.A. Wheeler életművében ez a könyv csak egy epizód. Harminc éves sem volt, amikor *Bohrral* közösen írt tanulmányukban kimutatták, hogy a lassú neutronok hasítják az U^{235} magját. Ezek után nem csoda, hogy lényeges szerepe volt az atombombához vezető Manhattan-programban. Alapvető felismerésekre jutott a kvantummechanikában (az S -mátrix formalizmus-

hoz kapcsolható tevékenységéhez), és az általános relativitáselméletben a modern kozmológia számára ő alkotta meg a fekete lyuk fogalmát.

A speciális relativitáselmélet magabiztos használatára tanító könyv meghatározó epizódnak bizonyult, hiszen a Wheeler életművében alapvető szerepet játszó általános relativitáselmélet felé a kikerülhetetlen első lépcsőfokot jelenti. A hosszú élet lehetőséget adott a folytatásra ugyanazzal a szerzőtárssal, és 2000-ben megjelent Taylor és Wheeler könyve *A fekete lyukak felfedezéséről. Bevezetés az általános relativitáselméletbe* (Exploring Black Holes: Introduction to General Relativity). Jó lenne a közeljövőben beszámolót olvasni e könyv magyar kiadásáról is!

Füstöss László
BME, Fizikai Intézet

PÁLYÁZATOK

NOBELTE PÁLYÁZAT

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Fizikai Intézet és a Pázmány–Eötvös Természettudományi és Információs Alapítvány felhívást és ösztöndíj pályázatot hirdet

A JÖVŐ NOBEL-DÍJAS FIZIKUSA

címmel. Az ösztöndíj értéke a 2007–2008-as tanév során összesen *1 millió forint*, melyet a legjobb pályamunkát benyújtó, az ELTE Fizika BSc szakára jelentkező középiskolás hallgató számára ítél oda.¹

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar Fizikai Intézete a magyar fizikusnevelés legfontosabb műhelye, az elmúlt évszázad során számos kiválóságot adott hazánk és a világ tudományának. Éppen száz esztendeje kezdte meg *Eötvös Loránd* a Fizikai Intézetben híres ingaméréseit, melyekre alapozva 1915-ben – a később Nobel-díjjal kitüntetett – *Albert Einstein* megalkotta az általános relativitás elméletét.

Az ELTE TTK az egyetemi rangsorok alapján² ma Magyarország legtehetségesebb hallgatóit képezi a természettudományos, műszaki és informatikai képzést folytató egyetemi karok közül. A Fizikai Intézet végzős fizikus hallgatóinak vannak a legszélesebb lehetőségei doktori témájuk kiválasztására, vagy kutatóként való elhelyezkedésre a hazai és külföldi multinacionális vállalatok és

bankok hazai kutatási egységeinél.³ A hallgatókat az ország legkiválóbb fizikaprofesszorai oktatják, akik közül eddig tízen szerepeltek a *Mindentudás Egyetemének* programjában.⁴

Az utóbbi évtizedek gazdasági-társadalmi változásai megnehezítették, hogy a legtehetségesebb fiatalok a kutatói pályát válasszák, és a tudomány nagy és fontos kérdéseivel foglalkozzanak. Az Európai Unióhoz való csatlakozással hazánk visszaintegrálódott a fejlett országok közösségébe, ami a következő évtizedekben megteremti a most felnövekvő nemzedék számára annak lehetőségét, hogy hazánkban is világszínvonalú kutatómunkát végezzen, és tehetsége révén elnyerje akár a világ legnagyobb tudományos elismerését, a Nobel-díjat is.

Méltán várható el, hogy a hallgatók és tudósok e kiválósági centruma maga is előremutató célokat tűzzön ki ebben a folyamatban. Ezért indítjuk *A jövő Nobel-díjas fizikusa programot*, melynek célja az ország tehetséges középiskolai hallgatóinak ösztönzése a kutatói pálya választására.

A beérkező pályaműveket az ELTE TTK Fizikai Intézet professzoraiból álló bizottság olvassa és bírálja el. Az ösztöndíjfelhívás és a részletes feltételek az Intézet honlapján (fizika.elte.hu) találhatók.

¹ A pontos és részletes feltételeket a <http://fizika.elte.hu> oldalon található ösztöndíjfelhívás tartalmazza.

² A *Heti Világgazdaság* és a felvi.hu nemrég megjelent rangsora alapján.

³ Lásd összefoglalónkat a <http://fizika.elte.hu> weboldalon.

⁴ <http://fizika.elte.hu/physics/mindentudas.html>

Szerkesztőség: 1027 Budapest, II. Fő utca 68. Eötvös Loránd Fizikai Társulat. Telefon/fax: (1) 201-8682

A Társulat Internet honlapja <http://www.elft.hu>, e-postacíme: mail.elft@mtesz.hu

Kiadja az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, felelős: Németh Judit főszerkesztő.

Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. A szerzőknek tiszteletpéldányt küldünk.

Nyomdai előkészítés: Kármán Tamás, nyomdai munkálatok: OOK-PRESS Kft., felelős vezető: Szathmáry Attila ügyvezető igazgató.

Terjeszti az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, előfizethető a Társulatnál vagy postautalványon a 10200830-32310274-00000000 számú egyszámán.

Megjelenik havonta, egyes szám ára: 700.- Ft + postaköltség.

HU ISSN 0015–3257

KEDVENC NAPRENDSZEREM

– pályázat tanulók részére

A dorogi Zsigmondy Vilmos Gimnázium és Szakközépiskola, valamint a Magyar Csillagászati Egyesület pályázatot hirdet általános és középiskolai tanulók részére. A pályázaton határon túli magyar iskolások is részt vehetnek.

Néhány éve még csak találgattuk, hogy léteznek-e bolygók más csillagok körül. Mára – a csillagászati műszerek és az adatfeldolgozás fejlődésének köszönhetően – közel kétszáz naprendszerrel van tudomásunk. Sőt, ma már az amatőr csillagászok eszközeivel is lehetőség nyílik távoli csillagok bolygóinak észlelésére. Ezek a megfigyelések viszont csupán a legnagyobb planéták létét tudják kimutatni, kinézetükről semmit sem tudunk. A kisebb bolygók továbbra is láthatatlanok maradnak számunkra. A távoli naprendszerek összetétele tehát talány marad, e tekintetben pusztán a fantáziánkra hagyatkozhatunk.

Itt kezdődik a feladat: a pályázók válasszanak ki egy csillagot, és mutassák be, milyennek képzelik a körülötte keringő bolygórendszert! Mekkora az egyes bolygók, és hol keringenek? Milyen a felszínük (ha van nekik olyan),

milyen az ottani időjárás? Egyének vagy legfeljebb 3 tagú csapatok jelentkezését várjuk. A pályamű rajzokat (festmény, metszet, számítógépes grafika stb.) és szöveges ismertetést is tartalmazzon! A pályaműveket legfeljebb A0 méretű (1189×841 mm) kartonlapra ragasztva, vagy elektronikusan PDF vagy RTF formátumban kérjük beküldeni 2007. február 23-ig a dorogi Zsigmondy Vilmos Gimnázium és Informatikai Szakközépiskola címére.

A díjazottak jutalma nyári csillagászati táborozás, tanulmányi kirándulás, csillagászati eszközök, könyvek. A legjobb munkákból 2007 tavaszán kiállítás rendezünk a Budapesti Planetáriumban.

Támogatóink: *National Geographic magazin*, *TIT Budapesti Planetárium*, *Hegyháti Csillagvizsgáló Alapítvány*, *Astrotech Kft.*

Részletek az alábbi címen olvashatók: http://www.mcse.hu/egyesuleti_hirek/20061106_palyazat_2.html

További információk: *Nyerges Gyula*, tel.: (30) 382-9463, e-mail: jsa@mcse.hu

HÍREK – ESEMÉNYEK

AZ AKADÉMIAI ÉLET HÍREI

Díjak, kitüntetések

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének előterjesztésére október 23-a, az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából a Magyar Köztársaság elnöke kitüntetéseket adományozott.

BELEZNAY FERENC a *Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje* kitüntetésben részesült. Az MTA Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézet igazgatóhelyettese több évtizedes, nemzetközileg kiemelkedő kutatási, oktatási tevékenysége, az alap kutatási eredmények innovatív gyakorlati alkalmazása és a félvezető kutatás társadalmi rangjának előmozdítása elismerésékként vehette át a díjat.

SZÖRÉNYI TAMÁS a *Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt* kitüntetést kapta. Az MTA Lézerfizikai Tanszéki Kutatócsoport tudományos főmunkatársa a lézer–anyag kölcsönhatásokkal kapcsolatos kutatás hazai megteremtésében és oktatásában végzett több évtizedes, rendkívül magas színvonalú tevékenysége, nemzetközileg elismert kutatási eredményei, a PhD képzés és diákkörös hallgatók irányításában végzett kiemelkedő munkája elismerésékként, 60. születésnapja alkalmából részesült a díjban.

Wigner Jenő-díj

A Paksi Atomerőmű Részvénytársaság és a Wigner Jenő-díj kuratóriuma a *Wigner Jenő-díjat* VERES ÁRPÁD-nak, a fizikai tudomány doktorának, az MTA Izotópkutató Intézete nyugdíjas tudományos tanácsadójának adományozta a hazai nukleáris kutatás és technika bevezetése, terjesztése és biztonsága terén végzett munkásságáért és a magfotoeffektus kutatásában elért kiemelkedő tudományos eredményeiért. A díjat *Horváth Zalán* akadémikus, a Wigner Jenő-díj kuratóriumának elnöke és Molnár Károly, a műszaki tudomány doktora, a Paksi Atomerőmű Zrt. igazgatóságának elnöke adta át.

Simonyi Károly-díj

A Simonyi Károly-díj szakkuratóriuma *Simonyi Károly fizikai díjat* adományozott FARKAS GYŐZŐ-nek, az MTA doktorának, az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézete tudományos tanácsadójának a lézerfény és anyag kölcsönhatása terén elért úttörő jelentőségű eredményeiért, az extrém rövid lézerimpulzusok létrehozásá-